

Přednáška Elke Beer, ředitelka Městské knihovny v Chemnitz

Konference „Kniha v 21. století“ Slezská univerzita v Opavě

Stadtbibliothek Chemnitz – Utvářet změnu

Fólie 0

Všeobecně k městské knihovně Chemnitz

Město Chemnitz je 248.878 obyvateli (stav k 31. 12. 2015) po Drážďanech a Lipsku třetí největší obcí spolkové země Svobodný stát Sasko.

Fólie 1 – Fotografie TIETZ

Městská knihovna s téměř 150 -letou tradicí se po přestěhování ústřední knihovny do bývalého obchodního domu „TIETZ“ v roce 2014 stala uzlem kulturní a vzdělávací sítě (Tietz je příjmení rodiny a rodinného podniku, který v roce 1912 tento největší saský obchodní dům vybudoval).

Úspěšná práce byla ohodnocena cenami a čelnými umístěními na celoněmecké úrovni. Ústřední knihovna se prezentuje na velkorysé ploše 4000m², je plná světla a její interiér je vytvořen v barevném designu.

Fólie 2

Vedle Ústřední knihovny v budově TIETZ tvoří městskou síť knihoven další :

3 pobočky v městských čtvrtích,

3 výpůjční místa a

1 bibliobus s 14 zastávkami.

Fólie 3

Městská knihovna v Chemnitz nabízí veřejný, bezbariérový, nekomerční přístup k informačním zdrojům ve všech jejich podobách (na všech typech nosičů) a také k moderním médiím. Knihovna a její zařízení disponují přes 296.386 aktuálními médii a sbírkou starých (historických) knih: 174.337 manuskriptů a tisků z devíti století. V roce 2015 si 563.632 návštěvníků vypůjčilo 1.629.974 médií. Knihovna uspořádala 783 akcí: předčítání, diskusních kroužků, seznámení se s knihovnou (knihovnické lekce). V současné době je ve všech součástech knihovny zaměstnáno 55,65 (pracovní úvazek) osob.

Fólie 4

Poklady Městské knihovny

Mimořádnými skvosty historického fondu, který je uchovávan v bezpečnostním skladu, jsou rukopisy, inkunábule a také tisky 16. století, které mimo jiné tvoří literární paměť města.

Fólie 5

Akce pořádané Městskou knihovnou Chemnitz

Městská knihovna Chemnitz nabízí řadu programů a je propojena s 35 regionálními a nadregionálními kulturními a vzdělávacími zařízeními. Mediální gramotnost je základní úlohou Městské knihovny v Chemnitz. Takto jsou vychovávány k čtenářství jak děti ve školských zařízeních (celodenní dětská zařízení mateřské školy, školy), tak i rodiny. Knihovna přispívá ve velké míře k podpoře klíčové kompetence „ČTENÍ“, jakož i k podpoře mediální a informační kompetence. Rostoucí poptávku po akcích na podporu čtenářství by nebylo možno realizovat bez 45 čestných spolupracovníků, kteří se podílejí na mnoha projektech jako např. Předčítání pro děti, seniory, nebo realizují donáškovou službu pro imobilní osoby. Svými nabídkami se MK stala vzdělávacím a kulturním centrem, informačním střediskem pro lidi nejrůznějšího sociálního a kulturního původu.

Knihovny a společenské výzvy:

Inovační schopnost knihoven je požadována více než v dřívějších dobách.

- Vývoj techniky,
- proměny médií,
- obchodní myšlení jakož snižující se finanční prostředky

mají za následek znatelné změny.

Navíc je v knihovnách potřeba převzít také následující úkoly a vytvářet návrhy na řešení těchto problémových oblastí:

- společenské problémy,
- snižující se čtenářské kompetence,
- zvládání jazykových problémů,
- digitální propast,
- demografické změny.

Úkoly spojené s kooperací a propojením jsou v dnešní době důležitými. Na tyto změny pohlížíme v Městské knihovně v Chemnitz jako na výzvu a šanci stát se aktivními, abychom mohli rozvíjet

atraktivní a programově silné kulturní a vzdělávací nabídky, a také abychom dosáhli co možná největší spokojenosti uživatelů – zákazníků. Nyní budu reflektovat (zmiňovat) rozmanité procesy proměny Městské knihovny v Chemnitz.

Pilotní projekt pro „Zavedení rozpočtování/decentralizovaná zodpovědnost za finanční zdroje“

Fólie 6

V roce 1999 se Městská knihovna v Chemnitz jako organizace podřízená organizaci úřadu pro kulturu chopila iniciativy, převzala v reformním procesu v rámci obce vedoucí roli a propagovala pilotní projekt pro „Zavedení rozpočtování/decentralizovaná zodpovědnost za finanční zdroje“ jako součást správní reformy městské správy v Chemnitz, s cílem a možností jednat jako samostatná organizace rychleji, flexibilněji a hospodárněji.

Tlak, který vznikl z důvodu

- nedostatečným zplnomocněním k rozhodování a kompetencí k jednání vůči politice a správě,
- dlouhé rozhodování napříč správními úřady,
- zhoršení finančních a strukturálních rámcových podmínek,

byl tak veliký, že se městská knihovna vlastním přičiněním uvedla v pohyb tento vleklý proces. Podařilo se nám, obrátit pozornost na potenciál knihovny. A díky naší práci Když bylo po tříletém procesu dosaženo cíle „samostatné organizace“ objevila se otázka změn uvnitř organizační struktury knihovny – řešení hierarchické struktury oddělení a odborných pracovišť, která vyvolávala neustálé třecí plochy.

Týmová organizace

K tomu se v roce 2002 přidružil proces interní reorganizace, budování týmu. Tým - inovativní, učící se, partnerská sebeorganizující skupina knihovníků a asistentů, se sebezodpovědností – je činná v jednom uzavřeném pracovním procesu: získávání, zpřístupnění, informační činnosti, prezentaci fondů až po práci s veřejností.

Společné úkoly přesahující meze týmové spolupráce (práce s veřejností, správa, výpůjční služby) byly centralizovány v oblasti služeb. Zavedením týmové struktury začal proces každoročních dohod o cílech mezi týmem a vedením knihovny. Tento proces orientovaný na cíl ve spojitosti s controllingem garantoval úspěch.

Fólie 7

v MK byly vytvořeny 3 týmy, jejichž základem jsou již existující skupiny a tyto týmy v podstatě odrážejí vnitřní strukturu knihovny např. tým mládež a hudba, tým kultura a země, tým věda a technika.

Do procesu restrukturalizace byli od počátku zahrnuti všichni pracovníci. Aktivní účast pracovníků je nejdůležitější silou v procesech změn!

Zavádění týmové práce je možno definovat jako proces rozvoje organizace příp. proces učení.

Výsledky pilotního projektu „Zavedení rozpočtování/decentralizovaná zodpovědnost za finanční zdroje“ byly dány nejlepšími předpoklady pro přechod organizace MK na novou organizační formu - samostatnou organizaci plánovanou na rok 2004.

Fólie 8

MK jako samostatná organizace

Byla odsouhlasena nová právní forma „organizace vyčleněná z bezprostřední obecní správy zřízená za účelem plnění veřejných cílů“ (příspěvková organizace) s ročním příspěvkem ze strany obce a po jednorocím reformním procesu uvedena do praxe v okamžiku nastěhování MK společně s lidovou univerzitou a přírodovědným muzeem do budovy TIETZ.

Fotografie ukazuje pohled do velkého atria budovy TIETZ. V 1. podlaží se nachází přírodovědné muzeum, v 2. a 3. podlaží Městská knihovna a v 4. a 5. podlaží lidová univerzita. Uprostřed atria se nachází přes 290 mil. let starý „zkamenělý les“ – exponát přírodovědného muzea.

Přednosti sloučení tří městských institucí se nacházejí v efektivním využití zdrojů, společné centrální správy a správy budovy, jakož i z toho plynoucích synergických efektů.

(Výkonnostní ukazatele do roku 2010 rostly vynikajícím způsobem) Růst výkonnosti byl do roku 2010 vynikající. Nová organizační struktura a především přestěhování do moderních prostor v centru města umožnily zdvojnásobit výkonnostní ukazatele. Díky rychlému, flexibilnímu reagování na přání zákazníků (uživatelů) enormně vzrostla spokojenost.

Od roku 2011 má město Chemnitz – tak jako téměř všechny obce – velké problémy uzavírat rok s vyrovnaným rozpočtem (udržet vyrovnaný rozpočet). Důsledkem této situace byly koncepce vedoucí ke konsolidaci rozpočtu a počítající s rozpočtovými škrty, které přinášely nutnost zdůvodňovat oprávněnost existence (knihovny). Obzvláště bolestné bylo rušení pracovních míst, které tak v posledních pěti letech neumožnilo zaměstnat nové knihovníky nebo dokonce absolventy. Otevírací doba v pobočkách knihovny musela být zkrácena. To vše mělo negativní vliv na výkonnostní ukazatele. Městská organizace vyčleněná z bezprostřední obecní správy zřízená za účelem plnění veřejných cílů se dostala do neřešitelných problémů s platební schopností (likviditou). Růst cen a zvyšování platů nemohly kulturní a vzdělávací instituce v TIETZu (lidová univerzita, přírodovědné muzeum a MK) finančně zvládat.

MK jako instituce spravovaná oddělením pro kulturu

V Chemnitz, jako v jiných městech a obcích, následovalo v polovině roku 2015 znovuzáčení organizací tvořících samostatně hospodařící jednotku do správní struktury města. Takto se MK opět stala jednou z oblastí spravovaných oddělením pro kulturu města Chemnitz. Toto byly hluboké změny, které hluboce zasáhly do celé struktury knihovny.

Rozvoj informačního trhu

Procesy vnitřní proměny probíhaly a probíhají kontinuálně nadále. Samotný rozvoj informačního trhu vyžaduje, aby se organizace práce přizpůsobila.

Folie 9

V roce 2006 začala MK Chemnitz zavádět technologii RFID. Automat na vracení knih, objednávka samotným uživatelem, platební automat ulehčily pracovníkům od rutinní práce a od enormního pracovního zatížení od doby, kdy se přestěhovali do budovy TIETZu.

Folie 10

Moderní informační a komunikační nabídky

Nabídka knihoven musí držet krok s trhem s médii a technickými novinkami.

Digitální knihovna „ChemNetzBib“ (výpůjčka e-knih, e-novin, e-vidéa – od 2010), výpůjčka elektronických čteček a možnost seznámit se s používáním e-knihy a nabídka sociálních médií patří v MK Chemnitz již po léta k samozřejmosti.

Vedle sebe při tom existují média na fyzickém nosiči a média virtuální. Nabídka virtuálních médií, která nyní činí 11.704 bude v příštích 5 letech ztrojnásobena. Vedle aktuálního vývoje médií, musí být placené nabídky databází a on-line portálů přestavěny, tak aby byly zpřístupněny všem vrstvám obyvatel. Volný přístup k e-learningovým kursům má opětovně zpřístupněn od roku 2016. Intenzivnější začleňování nabídek na sociální síť a propojení reálných a virtuálních nabídek jsou klíčovým úkolem pro následující 2 roky.

Folie 11

Multi-Touch-Tisch

Nabídky knihoven se stávají podstatně rozmanitějšími. Games – počítačové hry – získávají stále větší vliv na utváření učebních, informačních a volnočasových nabídek v digitální podobě. Fotografie představuje „Multi-Touch-Tisch“ v oddělení „Scéna pro mládež“ v MK Chemnitz. Nabídka počítačových her je rozšiřována a k hraní počítačových her přímo v knihovně byla zřízena Games-Area pro hry na konzoli.

Na podzim má být otestována akce Týden projektů Makerspace (Udělej si sám). V rámci tohoto projektu nabízí knihovna platformu projektům „Do-It-Yourself“, např. Používání 3-D-tiskárny, 3-D-scanneru nebo hraní na hudební nástroj pomocí I-padu. Projektový týden se bude konat ve spolupráci s místními podniky a vzdělávacími společnostmi.

Knihovna místo vzdělávání Folie 12 Fotomontáž

Změnilo se také chování uživatelů. Zvyšuje se frekvence práce přímo z knihovny, stejnou měrou s fyzickými, tak i elektronickými médii. Místo setkávání - knihovna nabízí četné možnosti k využití (naplnění) volného času a získávání informací. Nyní Městská knihovna Chemnitz toto podporuje projektem „Lerninseln“ (ostrovky k učení), vytvoření atmosféry podporující učení, tento projekt by měl umožňovat jak individuální učení, tak i učení ve skupinách. Zóny jsou vybaveny pohyblivým nábytkem a vybaveny moderní technickou infrastrukturou odpovídající uživatelským požadavkům (tablety, smartphony). Nová média, technologie a společenské proměny přinášejí s sebou nové požadavky na náplň knihovnické profese. Perspektivně bude vyžadována doplňková kvalifikace: pedagog se zaměřením na problematiku médií, na sociální oblast, IT-specialista.

Folie 12

Organizační struktura Městská knihovna Chemnitz

Pro další vedení a řízení procesů vnitřní přeměny musí být plánovány i změny uvnitř organizační struktury. Tak v roce 2016 byla pozice „digitální služby“, která musí plánovat a provádět inovativní vývoj a v rámci struktury knihovny dále také útvary pro Mediální pedagogika.

Spolupráce s Knihovnou Technické univerzity v Chemnitz

V roce 2018 bude ve městě otevřena novostavba naší univerzitní knihovny. Již dlouho s touto knihovnou spolupracujeme. V roce, kdy bude knihovna Technické univerzity otevřena má být zavedena společná uživatelská legitimace.

Jistě existují rozdíly mezi veřejnými a odbornými knihovnami, právě co se týče cílové skupiny. V době stále rychlejších proměn a krácení rozpočtu je úzká spolupráce s univerzitní knihovnou nezbytná.

Výhled:

Cíle knihovny musejí být schvalovány radou města, tak aby bylo zajištěno financování ve střednědobém horizontu. Koncepce rozvoje knihovny s prezentovanými cíli má být schválena radou města v 3. kvartálu 2016

Folie 13

Přeji celé konferenci mnoho úspěchů

Těšíme se na Vaši návštěvu v MK v Chemnitz!

Elke Beer